Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

14 ноември 2024 година*

„Преюдициално запитване — Сближаване на законодателствата — Хармонизиране на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество — Директива 2001/29/ЕО — Член 2 — Право на възпроизвеждане — Член 5, параграф 2, букви а) и б) — Изключения и ограничения — Справедливо обезщетение — Директен ефект — Организация, на която държавата е възложила да събира и разпределя справедливото обезщетение — Изключително големи правомощия“

По дело C-230/23

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (Стопански съд Гент, отделение Гент, Белгия) с акт от 16 февруари 2023 г., постъпил в Съда на 13 април 2023 г., в рамките на производство по дело

Reprobel CV

срещу

Copaco Belgium NV,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от T. von Danwitz, заместник председател на Съда, изпълняващ функцията на председател на първи състав, Ал. Арабаджиев и I. Ziemele (докладчик), съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: A. Lamote, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 6 март 2024 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Reprobel CV, от A. Lambert и J.-F. Puyraimond, advocaten,

– за Copaco Belgium NV, от T. van Innis, advocaat,

* Език на производството: нидерландски.

– за белгийското правителство, от P. Cottin и C. Pochet, в качеството на представители, подпомагани от S. Depré, G. Ryelandt и J. Van Vyve, адвокати,

– за френското правителство, от E. Timmermans, в качеството на представител,

– за Европейската комисия, от F. Ronkes Agerbeek, J. Samnadda и P. J. O. Van Nuffel, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 6 юни 2024 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество (ОВ L 167, 2001 г., стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 230).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Reprobel CV — организация за колективно управление на авторски и издателски права, на която белгийската държава е възложила събирането и разпределянето на справедливото обезщетение, полагащо се на авторите и издателите за репрографски дейности, и акционерното дружество Copaco Belgium NV (наричано по-нататък „Copaco“) относно отказа на последното да плати претендирани от Reprobel суми за възнаграждения.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображения 31, 35 и 38 от Директива 2001/29 гласят:

„(31) Трябва да се поддържа справедлив баланс между правата и интересите на различните категории притежатели на права, както и на различните категории притежатели на права и ползватели на закриляни обекти. […]

[…]

(35) В някои случаи на изключения или ограничения притежателите на права следва да получат справедливо обезщетение, за да бъдат обезщетени в достатъчна степен за използването на произведенията им или на други закриляни обекти. При определянето на формата, на подробните условия и възможното ниво на такова справедливо обезщетение следва да се отчетат конкретните обстоятелства за всеки случай. За оценяване на тези обстоятелства полезен критерий би била потенциалната вреда за притежателите на права, произтичаща от въпросното действие. В случаи, когато притежателите на права вече са получили плащане под

друга форма, например като част от лицензионна такса, конкретно или специфично плащане би могло да не се дължи. Нивото на справедливо обезщетение следва изцяло да вземе предвид степента на използване на техническите мерки за защита, определени в настоящата директива. В някои случаи, когато накърняването на титуляря на права е минимално, би могло да не възниква задължение за плащане.

[…]

(38) На държавите членки следва да се разреши да предвидят изключение или ограничение по отношение на правото на възпроизвеждане за някои видове възпроизвеждане на аудио, визуален или аудио-визуален материал за лично използване, придружено от справедливо обезщетение. Това може да включва въвеждането или поддържането на схеми за възнаграждение за обезщетяване на притежателите на права за претърпените вреди. […]“.

4 Член 2 от тази директива е озаглавен „Право на възпроизвеждане“ и гласи:

„Държавите членки предвиждат изключителното право да разрешават или забраняват пряко или непряко, временно или постоянно възпроизвеждане по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма, изцяло или частично:

а) за авторите — на техните произведения;

б) за артистите изпълнители — на фиксирането на техните изпълнения;

в) за продуценти на звукозаписи — на техните звукозаписи;

г) за продуцентите — на първото фиксиране на филми, по отношение на оригинала и копията на техните филми;

д) за радио- и телевизионните организации — за фиксирането на техните излъчвания, независимо дали тези излъчвания са предавани по жичен път или по въздуха, включително чрез кабел или спътник“.

5 Член 5 от тази директива е озаглавен „Изключения и ограничения“ и в параграф 2 предвижда:

„Държавите членки могат да предвидят изключения или ограничения от правото на възпроизвеждане, предвидено в член 2, в следните случаи:

а) по отношение на възпроизвеждане върху хартия или друг подобен носител, извършено чрез каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има подобни резултати с изключение на нотни листове, при условие че притежателите на права получават справедливо обезщетение;

б) по отношение на възпроизвеждане върху какъвто и да е носител, извършвано от физическо лице за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер, при условие че притежателите на права получават справедливо обезщетение, което отчита прилагането или неприлагането на технически мерки, посочени в член 6 по отношение на съответните произведения или обект;

[…]“.

Белгийското право

6 Член 59, параграф 1 от Wet betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (Закон за авторското право и сродните му права) от 30 юни 1994 г. (Belgisch Staatsblad от 27 юли 1994 г., стр. 19297), в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „ЗАПСП“), е предвиждал:

„Авторите и издателите на произведения, инкорпорирани върху графичен или аналогов носител, имат право на възнаграждение във връзка с тяхното възпроизвеждане, включително при условията, определени в член 22, параграф 1, точки 4 и 4bis […]

Възнаграждението се плаща от производителя, вносителя или приобретателя в Общността на апарати, позволяващи възпроизвеждането на закриляни произведения при пускането на пазара на тези апарати на територията на страната“.

7 Член 60 от ЗАПСП е предвиждал:

„Физическите и юридическите лица, които възпроизвеждат произведения, или евентуално, като в този случай първите се освобождават, лицата, които възмездно или безвъзмездно предоставят апарат за възпроизвеждане на разположение на други лица, дължат и пропорционално възнаграждение, определено в зависимост от броя на възпроизведените екземпляри“.

8 Член 60bis от ЗАПСП е предвиждал:

„При спазване на член 78 определената от Краля организация за колективно управление на авторски права може да получава необходимата за изпълнението на задачите си информация от:

– управление „Митници и акцизи“ на основание член 320 от Общия закон за митата и акцизите, заменен със Закона от 27 декември 1993 г.,

– управление „Данък върху добавената стойност (ДДС)“ на основание член 93bis от Кодекса за ДДС от 3 юли 1969 г.,

– и Националния институт за социална сигурност на основание на Закона от 15 януари 1990 г. за създаване и организация на „Банка на кръстопътя за социална сигурност“.

Без да се засяга член 78 от настоящия закон, определената организация за управление на авторски права може да предоставя при поискване информация на митническата и данъчната администрации. Без да се засяга член 78 от настоящия закон, определената организация за управление на авторски права може да обменя информация:

– с отдел „Контрол и медиация“ на Федералната публична служба за икономика,

– с организации за управление на авторски права, извършващи подобна дейност в чужбина, при условия на реципрочност“.

9 Съгласно член 61 от ЗАПСП:

„Кралят определя възнагражденията по членове 59 и 60 с указ след обсъждане в Министерския съвет. Посоченото в член 60 възнаграждение може да бъде адаптирано в зависимост от съответните сектори.

Той определя условията и реда за събиране, разпределяне и контрол на тези възнаграждения, както и [момента, от] който са дължими.

При спазване на международните договори предвидените в членове 59 и 60 възнаграждения се разпределят поравно между авторите и издателите.

Съгласно условията и реда, които определи, Кралят възлага на дружество — представител на всички дружества за управление на правата, да осигури събирането и разпределянето на възнаграждението“.

10 Размерите на фиксираното и на пропорционалното възнаграждение, посочени съответно в членове 59 и 60 от ЗАПСП, са уредени в Koninklijk besluit betreffende de vergoeding verschuldigd aan auteurs en uitgevers voor het kopiëren voor privé-gebruik of didatisch gebruik van werken die op grafische of op soortgelijke wijze zijn vastgelegd (Кралски указ за възнагражденията на авторите и издателите при копиране за лични или обучителни цели на произведения, фиксирани на графичен или аналогов носител) от 30 октомври 1997 г. (Belgisch Staatsblad от 7 ноември 1997 г., стр. 29874).

11 Член 7 от този кралски указ предвижда:

„1. Задължените лица подават месечна декларация до организацията за управление на авторски права до двадесет дена след изтичане на месеца, за който се отнася.

2. В декларацията по параграф 1 се посочват, от една страна, информация, позволяваща да се идентифицира задълженото лице, и от друга страна, броят и характеристиките, необходими за определяне на размера на фиксираното възнаграждение за апаратите, пуснати на пазара на територията на страната през периода, за който се отнася декларацията.

[…]“.

12 Член 1 от Koninklijk besluit tot het belasten van een vennootschap met de inning en de verdeling van de vergoeding voor het kopiëren van werken die op grafische of soortgelijke wijze zijn vastgelegd (Кралски указ за възлагане на събирането и разпределението на възнаграждението за възпроизвеждане на произведения, фиксирани на графичен или аналогов носител) от 15 октомври 1997 г. (Belgisch Staatsblad от 7 ноември 1997 г., стр. 29873) гласи:

„Правомощията за събиране и разпределяне на възнаграждението по членове 59—61 от [ЗАПСП] се възлагат на Reprobel — гражданско дружество, учредено под формата на кооперативно дружество с ограничена отговорност“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

13 Copaco е дистрибутор на компютърна техника за предприятия и потребители, като предлага и копирни апарати, сред които по-конкретно копирни машини и скенери. Във връзка с това то дължи на Reprobel фиксирани възнаграждения за възпроизвеждане на произведения, защитени с авторско право или сродни права, за периода до края на 2016 г. (наричани по-нататък „възнагражденията за справедливо обезщетение“).

14 Copaco счита, че решение на Съда от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), е установило, че член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 не допуска „фиксираната“ част от предвидената в белгийската правна уредба система за възнагражденията за справедливо обезщетение, и поради това спира да плаща издаваните му от Reprobel фактури за такива възнаграждения за периода от ноември 2015 г. до януари 2017 г., като се позовава на директния ефект на посочената разпоредба и като заявява, че ще продължи да не плаща, докато разпоредбите на тази правна уредба не бъдат приведени в съответствие с Директива 2001/29.

15 През март 2017 г. влиза в сила нов режим на възнагражденията за справедливо обезщетение.

16 На 16 декември 2020 г. Reprobel предявява иск срещу Copaco пред Ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Dendermonde (Стопански съд Гент, отделение Дендермонде, Белгия), който по съображения за териториална компетентност с междинно решение от 4 март 2022 г. препраща делото на запитващата юрисдикция Ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (Стопански съд Гент, отделение Гент, Белгия).

17 Според запитващата юрисдикция решение от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), установява, че редът и условията на разглеждания белгийски режим на възнаграждения за справедливо обезщетение по делото, по което е постановено това решение, противоречат поне отчасти на Директива 2001/29, тъй като споменатият режим не предвижда справедливо обезщетение по член 5, параграф 2, буква б) от същата, а плащане до 29 декември 2016 г. на фиксирани възнаграждения, които обективно не са количествено обвързани с използването на апаратите за възпроизвеждане и поради това има опасност да надхвърлят изцяло обезщетителния си характер.

18 Запитващата юрисдикция посочва, че в решение от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), Съдът тълкува изключенията или ограниченията, които държава членка може да предвиди в националното си законодателство по силата на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 и които не са включени в действащия до 29 декември 2016 г. белгийски режим на възнагражденията за справедливо обезщетение. Съдът по-конкретно приел, че този режим не е в съответствие с посочената разпоредба. В това отношение той отбелязал, че посоченият режим поставя размера на фиксираното възнаграждение в зависимост само от броя копия в минута, които могат да се правят със съответните копирни апарати, че предвижда поне частично изплащане на това възнаграждение в зависимост от вредата, която незаконното възпроизвеждане би могло да причини на авторите, че предоставя частично или не възнаграждение на лица, различни от авторите, че плащането на възнаграждението се изисква от лица, които предоставят копирните апарати на разположение на установими ползватели и че предвижда система,

която може да доведе до свръхкомпенсиране на получателите на възнагражденията, тъй като налага едновременно фиксирано и пропорционално възнаграждение, без да предвижда механизми за възстановяване.

19 Освен това запитващата юрисдикция отбелязва, че когато тълкуването на национални разпоредби в съответствие с определена директива е напълно невъзможно, предимство имат разпоредбите на тази директива. Страните в производството пред запитващата юрисдикция спорели обаче какви условия трябвало да бъдат изпълнени за тази цел.

20 Corasco счита, че член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 има директен ефект и че може да го изтъкне в своя защита в спора си с Reprobel, тъй като последното трябва да се разглежда като държавна структура поради възложените му от държавата правомощия да събира и да разпределя възнагражденията за справедливо обезщетение.

21 Reprobel обаче твърди, че член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 не е безусловен, ясен и точен, тъй като държавите членки могат сами да решават дали да въведат предвидените в него изключения или ограничения, както и да определят какво обезщетение по член 5, параграф 2 от тази директива е справедливо.

22 Освен това Reprobel се счита за частноправно дружество и поради това твърди, че другата страна по делото не може да изтъкне в своя защита Директива 2001/29.

23 При тези обстоятелства Ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (Стопански съд Гент, отделение Гент, Белгия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Субект като дружеството Reprobel — доколкото държавата му е възложила с кралски указ събирането и разпределянето на установеното от държавата справедливо обезщетение по смисъла на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 под надзора на държавата — представлява ли субект, в спор с който частноправното лице може да изтъква в своя защита несъответствието с правото на Съюза на националната норма, на която въпросният субект основава исковете си срещу него?

2) За отговора на този въпрос от значение ли е обстоятелството, че надзорът, упражняван от държавата над този субект, включва:

– задължение на субекта системно да изпраща на компетентния министър преписи от изпращаното до задължените лица искане за предоставяне на данните, необходими за събирането и за разпределянето на репрографското възнаграждение, така че въпросният министър да може да бъде информиран как субектът упражнява предоставените му контролни правомощия и да прецени дали е целесъобразно с министерска заповед да определи съдържанието, броя и честотата на исканията за предоставяне на данни, така че те да не смущават дейността на запитваните лица повече от необходимото,

– задължението на субекта да се обръща към определеното от министъра длъжностно лице, за да изпраща до задължените лица, дистрибуторите на едро и дребно, лизинговите предприятия и предприятията за техническа поддръжка исканията за предоставяне на необходимите за събирането на репрографското възнаграждение данни, когато платецът на възнаграждението не е оказал съдействие при

събирането, при положение че субектът е длъжен да изпрати препис от това искане и на компетентния министър, за да може той да определи съдържанието, броя и честотата на исканията, така че те да не смущават дейността на запитваните лица повече от необходимото,

– задължението на субекта да представя на компетентния министър за одобрение правилата за разпределение на репрографското възнаграждение и всяко тяхно изменение;

– задължението на субекта да представя на компетентния министър за одобрение изготвения формуляр на декларацията, без което той не може да бъде изпращан?

3) За отговора на този въпрос има ли значение и обстоятелството, че субектът разполага със следните правомощия:

– правомощие да изисква всички данни, необходими за събирането на репрографското възнаграждение, от всички лица, а именно задължените лица, платците, дистрибуторите на едро и дребно, лизинговите предприятия и предприятията за техническа поддръжка. Във всяко искане задължително се посочват наказателните санкции, предвидени в случай на неспазване на определения срок или деклариране на непълни или неверни данни,

– правомощие да изисква от всички задължени лица да предоставят всички данни за копираните произведения, необходими за разпределението на репрографското възнаграждение,

– правомощие да получава всички необходими за изпълнението на функциите му данни от управление „Митници и акцизи“, от управление „Данък върху добавената стойност“ и от Националния институт за социална сигурност?

4) Има ли директен ефект член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29?

5) Трябва ли националният съд по искане на частноправно лице да остави без приложение националната норма, когато така както е установена от държавата, тя е в противоречие с член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29, по-специално защото тази норма задължава частноправното лице да заплаща такси в противоречие с посочения член?“.

По преюдициалните въпроси

По първия, втория и третия въпрос

24 С първия, втория и третия си въпрос, които трябва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че в спор пред национален съд със субект, на когото държава членка е възложила да събира и да разпределя предвиденото в тази разпоредба справедливо обезщетение, частноправно лице може да изтъкне в своя защита факта, че вътрешноправната уредба относно това обезщетение противоречи на правото на Съюза, ако споменатият субект изпълнява задача в обществен интерес,

подлежи на надзор от държавата и разполага за изпълнението на тази задача с изключително големи правомощия в сравнение с тези, които произтичат от нормите, приложими в отношенията между частноправните субекти.

25 Най-напред следва да се отбележи, че от посочената в акта за преюдициално запитване като приложимата към спора в главното производство национална правна уредба се установява, че Reprobel има правната форма на частноправно кооперативно дружество, в чиито органи белгийската държава не е представлявана.

26 Съгласно постоянната практика на Съда обаче частноправните субекти могат директно да се позовават на разпоредбите на директива, когато те са безусловни и достатъчно точни по съдържание, не само спрямо държава членка и всичките ѝ органи stricto sensu, но и по-конкретно спрямо организации, които са зависими или контролирани от държавата, изпълняват задача в обществен интерес и разполагат с изключително големи правомощия в сравнение с тези, които произтичат от нормите, приложими към отношенията между частноправните субекти. Подобни организации или образувания се отличават от частноправните субекти и трябва да бъдат приравнени на държавата било защото са публичноправни юридически лица, които са част от държавата в широк смисъл, било защото са зависими или контролирани от публичен орган, било защото са натоварени от такъв орган да изпълняват задача в обществен интерес и за тази цел са им възложени такива изключително големи правомощия (вж. в този смисъл решения от 12 юли 1990 г., Foster и др., C-188/89, EU:C:1990:313, т. 20, и от 10 октомври 2017 г., Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, т. 33 и 34).

27 В това отношение Съдът е уточнил, че условията, съгласно които съответната организация трябва, съответно, да бъде зависима или контролирана от държавата и да разполага с изключително големи правомощия в сравнение с тези, които произтичат от нормите, приложими към отношенията между частноправните субекти, не могат да имат кумулативен характер (решение от 10 октомври 2017 г., Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, т. 28).

28 В случая от преписката, с която разполага Съдът, се установява, че Reprobel не е публичноправна организация и не е контролирано от белгийската държава. Ето защо следва да се прецени дали Reprobel изпълнява задача в обществен интерес и дали за целта разполага с изключително големи правомощия в сравнение с тези, които произтичат от нормите, приложими в отношенията между частноправните субекти.

29 На първо място, по отношение на условието за изпълнение на задача в обществен интерес, установено с цитираната в точка 26 от настоящото решение съдебна практика, следва да се посочи, че Кралският указ от 15 октомври 1997 г. за възлагане на събирането и разпределението на възнаграждението за възпроизвеждане на произведения, фиксирани на графичен или аналогов носител, възлага на Reprobel да събира и разпределя възнаграждението за справедливо обезщетение по членове 59—61 от ЗАПСП.

30 В това отношение следва да се припомни, че член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 предоставя възможност на държавите членки да въведат във вътрешния си правен ред изключенията от правото на възпроизвеждане, които предвижда, като обаче ги и задължава да предвидят справедливо обезщетение и система за финансирането му (вж. в този смисъл решение от 23 ноември 2023 г., Seven.One Entertainment Group, C-260/22, EU:C:2023:900, т. 23).

31 Освен това, що се отнася до формата, условията и размера на справедливото обезщетение, Съдът вече е постановил, че това обезщетение, а следователно и системата, на която то почива, и размерът му трябва да са свързани с вредата, причинена на притежателите на права поради изготвянето на копия за лично ползване (решения от 22 септември 2016 г., Microsoft Mobile Sales International и др., C-110/15, EU:C:2016:717, т. 28, и от 24 март 2022 г., Austro-Mechana, C-433/20, EU:C:2022:217, т. 49).

32 Освен това Съдът се е произнесъл и по предвидените в белгийската правна уредба условия за събиране и разпределяне на възнаграждението за справедливо обезщетение. От една страна, относно предвиденото в член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29 справедливо обезщетение Съдът е приел, че се отнася за възпроизвеждане върху какъвто и да било носител и чрез каквато и да било техника, че се заплаща от всички ползватели на апаратура, на носители или на услуги, които позволяват да се извършва или съдържат такова възпроизвеждане, и че тези ползватели могат да се позовават на предвидените в тази разпоредба изключения (вж. в този смисъл решение от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, т. 30—34).

33 От друга страна, Съдът е постановил, че справедливото обезщетение по принцип е предназначено да компенсира вредата, претърпяна поради действително извършеното възпроизвеждане и че по принцип лицата, извършили възпроизвеждането, трябва да поправят настъпилите в резултат на това вреди, като финансират обезщетението, което ще бъде заплатено на притежателя на права. Предвид практическите затруднения, свързани с определянето на самоличността на ползвателите, държавите членки могат да предвидят система, при която обезщетението се заплаща от лицата, разполагащи с оборудване, апаратура и носители за цифрово възпроизвеждане и предоставящи това оборудване, тази апаратура и тези носители на разположение на ползватели или извършващи за ползватели свързани с възпроизвеждане услуги, като прехвърлят финансовата тежест за това върху крайните ползватели (вж. в този смисъл решение от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, т. 69 и 70).

34 В този контекст, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 40 от заключението си по настоящото дело, за притежателя на правото на възпроизвеждане би било доста трудно да осъществи това свое право по отношение на дейностите, които ползвателите извършват в частната си сфера. Следователно въвеждането на изключенията от това право, предвидени в член 5, параграф 2 от Директива 2001/29, гарантира на притежателите на права правото да получават доходи, които би било много трудно да получат пряко от ползвателите.

35 Белгийската правна уредба предвижда, че на основание на посочените изключения притежателите на авторски и сродни права получават обезщетение за претърпените вреди, което се състои от предварително определена фиксирана част и от впоследствие определено пропорционално възнаграждение, финансирано от възнаграждение, което на свой ред се заплаща от всички имащи право да ползват тези изключения купувачи на апарати за възпроизвеждане и на носители, както и получатели на услуги по възпроизвеждане. Ето защо събирането на такова възнаграждение и изплащането на справедливо обезщетение на притежателите на правата представлява изпълнение на задача в обществен интерес.

36 Поради това следва да се отхвърли тезата на френското правителство, че Reprobel не изпълнява задача в обществен интерес, а работи за частните интереси на притежателите на авторски и сродни права. Като възлага на субект задачата да събира и разпределя възнаграждението за справедливо обезщетение, държава членка изпълнява наложеното ѝ с член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 задължение за резултат, а именно за осигуряване в полза на притежателите на права на ефективно събиране на справедливо обезщетение с цел запазване на справедливия баланс между различните интереси, което е изцяло в обществен интерес (вж. в този смисъл решение от 8 септември 2022 г., Ametic, C-263/21, EU:C:2022:644, т. 69).

37 На второ място, що се отнася до преценката на правомощията на Reprobel, най-напред следва да се припомни, че то е единственият субект, на когото е възложено да събира и разпределя справедливото възнаграждение по членове 59—61 от ЗАПСП.

38 В този контекст, както по същество подчертава генералният адвокат в точка 45 от заключението си, от преписката, с която разполага Съдът, се установява, че на Reprobel са предоставени изключително големи правомощия в сравнение с произтичащите от нормите, приложими в отношенията между частноправните субекти, и по-конкретно правомощие да изисква от производителите и дистрибуторите на копирни апарати и носители да заплащат възнаграждения за справедливо обезщетение.

39 Всъщност организация като Reprobel, на която е възложено да събира възнаграждението за справедливо обезщетение, има по силата на закона правото да иска плащане на това възнаграждение от всеки, който принадлежи към абстрактно определения от националната правна уредба кръг от задължени лица.

40 В това отношение е без значение изтъкнатото от Reprobel и белгийското правителство обстоятелство, че размерът на възнаграждението се определя от държавните власти, а не от споменатата организация. Всъщност изпълняването на задача в обществен интерес не предполага изпълняващата я организация да определя сама всички аспекти на тази задача или да разполага за целта с дискреционни правомощия. Впрочем ограничената от държавните власти свобода на действие на организацията, която изпълнява задачата в обществен интерес, даже още повече потвърждава, че тази организация действа от името на държавата и се явява нейна еманация.

41 Освен това, както се установява от акта за преюдициално запитване, Reprobel разполага с редица особени правомощия, позволяващи му по-специално да иска да му бъдат предоставяни определени данни, за да може да изпълнява възложената му задача в обществен интерес.

42 Първо, то има право да иска както от задължените да плащат възнаграждение за справедливо обезщетение, така и от другите участници на пазара на копирни апарати, като предприятията, които поддържат тези апарати, да му предоставят всякаква информация, която му е необходима за идентифицирането на задължените лица и за определянето на размера на дължимите от тях суми. Това правомощие следва да се счита за изключително голямо в сравнение с правомощията, които произтичат от нормите, приложими в отношенията между частноправните субекти.

43 В това отношение е без значение и посоченото от Reprobel и белгийското правителство обстоятелство, че Reprobel няма правомощие да налага санкции на лицата, които не изпълняват задължението си да му предоставят информация. Всъщност, както би могло да се заключи от акта за преюдициално запитване, неизпълнението на това задължение може да се санкционира по наказателноправен ред, а това поначало е от компетентността единствено на съдилищата. Самото наличие на такива санкции обаче вече свидетелства за изключителността на предоставените на Reprobel правомощия.

44 Второ, от предоставената на Съда преписка се установява, че Reprobel има правомощието да изисква необходимата за изпълнението на задачите му информация от митническите, данъчните и социалноосигурителните органи. Освен ако не се установи друго при проверките, които запитващата юрисдикция трябва да извърши, това правомощие също е изключително голямо в сравнение с правомощията, които произтичат от нормите, приложими в отношенията между частноправните субекти. Всъщност на неразполагащите с такова правомощие лица принципно не се предоставя информация, отнасяща се например до броя на внасяните копирни апарати или носители или до размера на оборота на производителите или дистрибуторите на такива апарати и носители.

45 С оглед на изложените съображения на първия, втория и третия въпрос следва да се отговори, че член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че в спор пред национален съд със субект, на когото държава членка е възложила да събира и да разпределя предвиденото в тази разпоредба справедливо обезщетение, частноправно лице може да изтъкне в своя защита факта, че вътрешноправната уредба относно това обезщетение противоречи на разпоредби от правото на Съюза с директен ефект, ако споменатият субект изпълнява задача в обществен интерес и за тази цел разполага с изключително големи правомощия в сравнение с тези, които произтичат от нормите, приложими в отношенията между частноправните субекти.

По четвъртия и петия въпрос

46 С четвъртия и петия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че има директен ефект и че частноправен субект би могъл следователно при неправилно транспониране на тази разпоредба да се позове на нея, за да поиска да бъдат оставени без приложение национални правни норми, които му налагат задължение за плащане на противоречащо на същата тази разпоредба възнаграждение за справедливо обезщетение.

47 Най-напред следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда в случаите, когато от гледна точка на съдържанието си разпоредбите на директива са безусловни и достатъчно точни, частноправните субекти могат да ги изтъкват в своя защита в спор пред национален съд срещу държава, която не е транспонирала в срок тази директива в националното си право или пък я е транспонирала неправилно (решение от 6 ноември 2018 г., Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, т. 63 и цитираната съдебна практика).

48 В това отношение Съдът е уточнил, че разпоредба на правото на Съюза, от една страна, е безусловна, когато създава задължение, което не е съпроводено от никакво условие и чието изпълнение или действие не зависи от приемането на акт било на институциите на Съюза, било на държавите членки, и от друга, е достатъчно точна, за да може частноправен

субект да се позовава на нея и съдът да я прилага, когато създава задължение по недвусмислен начин (решение от 8 март 2022 г., Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Директен ефект), C-205/20, EU:C:2022:168, т. 18).

49 В случая Reprobel и белгийското и френското правителство твърдят, че предвид широката свобода на преценка, с която разполагат държавите членки за целите на организирането на системата на справедливото обезщетение по член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 и нейното финансиране, тази разпоредба не е достатъчно безусловна и точна, за да може въз основа на цитираната практика на Съда да се приеме, че има директен ефект.

50 Освен това Съдът вече е постановил, че дори дадена директива да оставя на държавите членки известна свобода на преценка при приемането на условията и реда за нейното прилагане, може да се счита, че разпоредба от тази директива е безусловна и точна, при положение че възлага по недвусмислен начин на държавите членки конкретно задължение за резултат, без никакви придружаващи условия по отношение на прилагането на установеното в нея правило (решение от 8 март 2022 г., Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Директен ефект), C-205/20, EU:C:2022:168, т. 19).

51 В това отношение следва също да се припомни, че когато не може да тълкува националната правна уредба в съответствие с изискванията на правото на Съюза, по силата на принципа на предимство националният съд, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите от правото на Съюза, е длъжен да гарантира пълното действие на установените в това право изисквания в спора, с който е сезиран, като при необходимост по свой почин остави без приложение националната правна уредба или практика, дори и последваща, която е в противоречие с разпоредба от правото на Съюза с директен ефект, без да е необходимо да иска или да изчаква предварителната ѝ отмяна по законодателен път или по какъвто и да било друг предвиден в конституцията ред (решение от 8 март 2022 г., Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Директен ефект), C-205/20, EU:C:2022:168, т. 37).

52 От своя страна преценката дали член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 е безусловен и достатъчно точен трябва да обхване три аспекта, а именно определянето на лицата, ползващи се от предвидената в тази разпоредба закрила, съдържанието на тази закрила и накрая дължащия тази закрила (вж. по аналогия решение от 6 септември 2018 г., Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, т. 56).

53 В това отношение Съдът вече е постановил, че член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 налага конкретни задължения на държавите членки, които решат да прилагат изключения или ограничения на правото на възпроизвеждане, за да гарантират предоставянето на справедливо обезщетение на притежателите на права (вж. в този смисъл решения от 21 октомври 2010 г., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, т. 36, и от 22 септември 2016 г., Microsoft Mobile Sales International и др., C-110/15, EU:C:2016:717, т. 25).

54 Вярно е наистина, че държавите членки не са длъжни да въведат в националното си право изключенията по член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 (вж. в този смисъл решения от 21 април 2016 г., Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, т. 18, и от 22 септември 2016 г., Microsoft Mobile Sales International и др., C-110/15, EU:C:2016:717, т. 27 и цитираната съдебна практика). Ако обаче го направят, трябва да предвидят заплащане на справедливо обезщетение на авторите, засегнати от прилагането на тези

изключения (вж. в този смисъл решение от 21 октомври 2010 г., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, т. 36), и да вземат предвид произтичащите от тълкуването на тази разпоредба условия относно структурата и размера на това обезщетение.

55 Сред посочените условия са и тези, които Съдът е установил в решение от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), и които се отнасят до начина на изчисляване на възнаграждението за справедливо обезщетение. В посоченото решение, на което се позовава запитващата юрисдикция, Съдът приема, че макар член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 да предоставя на държавите членки възможност да определят както начините за финансиране и събиране, така и размера на справедливото обезщетение, система, която съчетава предварително определено фиксирано възнаграждение и впоследствие определено пропорционално възнаграждение, трябва като цяло да позволява събирането на такса във връзка със справедливото обезщетение, чийто размер по същество да съответства на действително претърпените от притежателите на права вреди. За да може да отговори на това условие, такава система трябва да съдържа по-конкретно механизми за възстановяване, с които да може да се коригира всеки случай на „свръхобезщетяване“, противоречащ както на изискването по съображение 31 от Директива 2001/29 да се поддържа справедлив баланс между притежателите на права и ползвателите на закриляни обекти, така и следователно на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 (вж. в този смисъл решение от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, т. 83—86).

56 По отношение по-конкретно на съдържанието на правата, основани на разпоредби от Директива 2001/29, които биха могли да имат директен ефект, в практиката си Съдът е приел, че частноправните субекти могат да откажат да поемат финансовата тежест за възнаграждението за справедливо обезщетение, ако то се събира в нарушение на принципите, произтичащи съгласно практиката на Съда от член 5, параграф 2, букви а) и б) от тази директива (вж. в този смисъл решения от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, т. 85—87, и от 22 септември 2016 г., Microsoft Mobile Sales International и др., C-110/15, EU:C:2016:717, т. 37, 54 и 55). В този смисъл Съдът изрично подчертава необходимостта в системата на справедливото обезщетение да се предвиди право на възстановяване на неоснователно събрано възнаграждение за финансиране на това обезщетение.

57 В случая, след като разглежданата в главното производство национална правна уредба е несъвместима с член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29, както следва по същество от решение от 12 ноември 2015 г., Hewlett-Packard Belgium (C-572/13, EU:C:2015:750), запитващата юрисдикция, сезирана със спор относно отказа на частноправен субект да плаща изискваното от тази уредба възнаграждение за справедливо обезщетение, е длъжна при разрешаването на спора да гарантира пълното действие на посочената разпоредба, като остави без приложение националната правна уредба.

58 С оглед на изложеното на четвъртия и петия въпрос следва да се отговори, че член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че има директен ефект и че частноправен субект би могъл следователно при неправилно транспониране на тази разпоредба да се позове на нея, за да поиска да бъдат оставени без приложение национални правни норми, които му налагат задължение за плащане на противоречащо на същата тази разпоредба възнаграждение за справедливо обезщетение.

По съдебните разноски

59 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) **Член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество**

трябва да се тълкуват в смисъл, че

в спор пред национален съд със субект, на когото държава членка е възложила да събира и да разпределя предвиденото в тази разпоредба справедливо обезщетение, частноправно лице може да изтъкне в своя защита факта, че вътрешноправната уредба относно това обезщетение противоречи на разпоредби от правото на Съюза с директен ефект, ако споменатият субект изпълнява задача в обществен интерес и за тази цел разполага с изключително големи правомощия в сравнение с тези, които произтичат от нормите, приложими в отношенията между частноправните субекти.

2) **Член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29**

трябва да се тълкува в смисъл, че

има директен ефект и че частноправен субект би могъл следователно при неправилно транспониране на тази разпоредба да се позове на нея, за да поиска да бъдат оставени без приложение национални правни норми, които му налагат задължение за плащане на противоречащо на същата тази разпоредба възнаграждение за справедливо обезщетение.

Подписи